

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów / 13

Akty prawne / 13

Czasopisma i wydawnictwa promulgacyjne / 14

Inne / 14

Od redaktorów / 15

Rafał Morek

Rozdział 1. Wprowadzenie / 17

1.1. Pojęcie „mediacji” / 17

1.2. Podstawy „języka” mediacji / 19

1.3. Cele i funkcje mediacji / 20

1.4. Zakres zastosowania mediacji / 21

1.5. Alternatywne metody rozwiązywania sporów (ADR) / 23

1.6. Podstawowe modele rozwiązywania i rozstrzygania sporów / 24

1.7. Mediacje a negocjacje / 26

1.8. Mediacje a arbitraż / 27

1.9. Mediacje a proces sądowy / 28

1.10. Skłanianie stron do ugody przez sędziego lub arbitra / 29

1.11. Specyfika mediacji / 30

1.12. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 31

Stanisław Kordasiewicz

Rozdział 2. Historyczna i międzynarodowa perspektywa mediacji / 35

2.1. Wprowadzenie / 35

2.2. Mediacja w późnej starożytności – porozumienia
z Egiptu z VI w. n.e. / 36

2.3. Państwa o długiej tradycji mediacji: Chiny i Japonia / 40

2.3.1. Historia mediacji w Chinach / 41

2.3.2. Historia mediacji w Japonii / 44

2.4. Historia mediacji w Europie / 45

2.5. Historia współczesnej mediacji w Stanach Zjednoczonych / 46

2.6. Współczesna mediacja w Europie / 48

2.7. Podsumowanie / 50

2.8. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 51

Adam Moniuszko, Anna Rosner

Rozdział 3. Historia polubownego rozwiązywania sporów
na ziemiach polskich. Zarys problematyki / 53

- 3.1. Polubowne rozwiązywanie sporów w dawnej Polsce / 53
 - 3.1.1. Problemy badawcze / 53
 - 3.1.2. Zakres stosowania / 56
 - 3.1.3. Mediatorzy i sędziowie polubowni / 60
 - 3.1.4. Postępowanie polubowne / 63
 - 3.1.5. Podsumowanie / 66
- 3.2. Sądownictwo polubowne i mediacja na ziemiach polskich w XIX i XX w. / 67
 - 3.2.1. Tradycje staropolskiego sądownictwa polubownego w XIX w. / 67
 - 3.2.2. Nowe zasady i instytucje przełomu XIX i XX stulecia / 72
 - 3.2.3. Zakończenie / 77
- 3.3. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 77

Anna Cybulko

Rozdział 4. Konflikt / 79

- 4.1. Wstęp. Znaczenie wiedzy o konflikcie / 79
- 4.2. Definicja konfliktu / 80
- 4.3. Fazy konfliktu / 81
 - 4.3.1. Zmiany konfliktu w czasie / 81
 - 4.3.2. Chronologia powstawania konfliktu według Deutscha i według Pondy'ego / 81
 - 4.3.3. Etapy rozwoju konfliktu / 83
- 4.4. Źródła konfliktu / 84
- 4.5. Dynamika konfliktu / 87
 - 4.5.1. Postawy wobec konfliktu / 87
 - 4.5.2. Cykl konfliktu / 88
 - 4.5.3. Eskalacja konfliktu / 89
- 4.6. Style radzenia sobie z konfliktem / 91
- 4.7. Pozytywny wymiar konfliktu / 95
- 4.8. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 95

Andrzej Szpor

Rozdział 5. Konflikty w organizacjach – organizacje w konfliktach / 97

- 5.1. Człowiek i organizacje / 97
- 5.2. Pojęcie organizacji / 98
- 5.3. Organizacja – przestrzeń konfliktów / 101
- 5.4. Organizacja jako strona konfliktów / 103
- 5.5. Rozwiązywanie konfliktów organizacyjnych / 106
- 5.6. Systemowe zarządzanie konfliktami organizacyjnymi / 109
- 5.7. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 113

Anna Cybulko

Rozdział 6. Komunikacja interpersonalna / 115

- 6.1. Komunikacja jako istota działań medacyjnych / 115
- 6.2. Najistotniejsze zagadnienia z zakresu komunikacji w mediacji / 116
- 6.3. Podstawy konstruktywnego porozumiewania się / 117
- 6.4. Nawiązanie dobrego kontaktu ze stronami / 117
- 6.5. Umiejętności komunikacyjne niezbędne mediatorowi / 120
 - 6.5.1. Techniki aktywnego słuchania / 121
 - 6.5.2. Techniki budowania dobrej atmosfery / 124

- 6.6. Kierowanie przebiegiem rozmowy / 125
- 6.7. Zadawanie pytań / 126
- 6.8. Rola ciszy / 128
- 6.9. Komunikacja niewerbalna – o czym należy pamiętać? / 129
 - 6.9.1. Zachowania niewerbalne a dominacja / 130
 - 6.9.2. Spojrzenia i kontakt wzrokowy / 131
 - 6.9.3. Interpretacja reaktywności / 132
- 6.10. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 132

Rafał Morek

Rozdział 7. Negocjacje / 137

- 7.1. Istota negocjacji / 137
- 7.2. Modele i style negocjacji / 138
 - 7.2.1. Negocjacje transakcyjne i rozjemcze / 138
 - 7.2.2. Negocjacje dystrybucyjne i kooperacyjne / 139
 - 7.2.3. Style negocjacyjne / 141
- 7.3. Przygotowanie do negocjacji / 142
- 7.4. BATNA / 145
- 7.5. Przebieg negocjacji / 147
 - 7.5.1. Czas i miejsce negocjacji / 147
 - 7.5.2. Fazy negocjacji / 147
 - 7.5.3. Kilka praktycznych wskazówek / 148
 - 7.5.4. Kiedy kończą się negocjacje? / 151
- 7.6. Prawnik jako negocjator / 151
- 7.7. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 153

Paweł Waszkiewicz

Rozdział 8. Zasady mediacji / 157

- 8.1. Wprowadzenie / 157
- 8.2. Zasada dobrowolności / 159
- 8.3. Bezstronność i neutralność mediatora / 162
- 8.4. Poufność mediacji / 166
- 8.5. Inne zasady – przegląd / 169
- 8.6. Podsumowanie / 170
- 8.7. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 171

Ewa Gmurzyńska

Rozdział 9. Rodzaje mediacji / 175

- 9.1. Wstęp / 175
- 9.2. Podstawowe rodzaje mediacji / 176
 - 9.2.1. Mediacja facylitatywna i mediacja ewaluatywna / 177
 - 9.2.2. Mediacja oparta na interesach stron i mediacja transformatywna / 180
 - 9.2.3. Mediacja narratywna (*narrative mediation*) / 183
 - 9.2.4. Mediacja humanistyczna (*humanistic mediation*) / 186
 - 9.2.5. Mediacje sądowe i mediacje umowne / 188
- 9.3. Podsumowanie / 190
- 9.4. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 191

Paweł Waszkiewicz

Rozdział 10. Przygotowanie do mediacji w pięciu krokach / 195

- 10.1. Wstęp / 195
- 10.2. Wyznaczanie celów / 196

- 10.3. Krok pierwszy – zebranie informacji na temat mediacji / 197
- 10.4. Krok drugi – określenie celu (celów) mediacji / 198
- 10.5. Krok trzeci – plan mediacji / 201
- 10.6. Krok czwarty – logistyka mediacji / 206
- 10.7. Krok piąty – analiza przebiegu i wyniku mediacji / 207
- 10.8. Podsumowanie / 208
- 10.9. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 210

Ewa Gmurzyńska

Rozdział 11. Etapy mediacji / 211

- 11.1. Wprowadzenie. Czynniki wpływające na przebieg mediacji / 211
- 11.2. Etapy mediacji / 212
 - 11.2.1. Przygotowanie mediacji / 213
 - 11.2.2. Otwarcie mediacji – spotkanie wspólne / 216
 - 11.2.3. Wstępne wypowiedzi stron / 220
 - 11.2.4. Wymiana zdań – dialog / 221
 - 11.2.5. Ustalanie kwestii do dyskusji. Ustalanie kolejności omawianych kwestii / 223
 - 11.2.6. Tworzenie propozycji ugodowych (opcji rozwiązania sporu) / 224
 - 11.2.7. Osiąganie porozumienia / 225
 - 11.2.8. Spisywanie ugody / 225
- 11.3. Spotkania na osobności / 227
- 11.4. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 228

Aleksandra Winiarska, Paweł Waszkiewicz

Rozdział 12. Kwestie etyczne w mediacji / 233

- 12.1. Zagadnienia wstępne / 233
- 12.2. Bezstronność, neutralność, poufność – przykład Anny i Michała / 234
- 12.3. Inne istotne zagadnienia etyczne / 241
- 12.4. Wybrane kodeksy etyczne / 242
- 12.5. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 246

Aleksandra Winiarska

Rozdział 13. Kwestie kulturowe w mediacji / 249

- 13.1. Wprowadzenie / 249
- 13.2. Komunikacja w kontaktach międzykulturowych / 251
 - 13.2.1. Styl komunikacji / 252
 - 13.2.2. Indywidualizm – kolektywizm / 254
 - 13.2.3. Dystans władzy / 255
 - 13.2.4. Niewerbalne aspekty komunikacji międzykulturowej / 256
- 13.3. Konflikt międzykulturowy / 258
- 13.4. Odmienne podejścia do rozwiązywania konfliktu / 260
- 13.5. Koło kultury (Moore i Woodrow) / 262
- 13.6. Wnioski / 266
- 13.7. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 269

Anna Cybulko, Agnieszka Siedlecka-Andrychowicz

Rozdział 14. Mediator: role, umiejętności, osobowość / 271

- 14.1. Wstęp – dobry mediator / 271
- 14.2. Role mediatora / 272
 - 14.2.1. Pomoc stronom we wzajemnej komunikacji / 273
 - 14.2.2. Czuwanie nad przebiegiem mediacji / 273

- 14.2.3. Mediator jako nauczyciel / 275
- 14.2.4. Pomaganie stronom w kreowaniu nowych wartości i ograniczanie postaw roszczeniowych / 276
- 14.2.5. Uzmysłowanie stronom skutków niezawarcia ugody / 276
- 14.2.6. Rola mediatora w zakończeniu sporu / 277
- 14.3. Umiejętności potrzebne do prowadzenia mediacji / 278
- 14.4. Osobowość mediatora / 279
- 14.5. Podsumowanie / 281
- 14.6. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 282

Rafał Morek

Rozdział 15. Mediacja w sprawach cywilnych / 285

- 15.1. Mediacja jako przedmiot zainteresowania współczesnych prawodawców / 285
- 15.2. Podstawowe założenia regulacji mediacji w sprawach cywilnych w prawie polskim / 287
- 15.3. Umowa o mediację / 288
- 15.4. Mediacje ze skierowania sądu / 290
- 15.5. Mediator / 291
- 15.6. Uгода zawarta przed mediatorem / 292
- 15.7. Wpływ mediacji na bieg terminów przedawnienia. Daty wszczęcia i zakończenia mediacji / 293
- 15.8. Zasada poufności mediacji / 295
- 15.9. Zagadnienia i problemy do dyskusji / 296

Anna Cybulko

Rozdział 16. Mediacja w sprawach rodzinnych / 299

- 16.1. Mediacja rodzinna jako szczególna postać mediacji cywilnej / 299
- 16.2. Mediacja umowna i mediacja sądowa / 300
 - 16.2.1. Specyfika mediacji umownej w sprawach rodzinnych / 300
 - 16.2.2. Specyfika mediacji ze skierowania sądu w sprawach rodzinnych / 303
- 16.3. Pozycja i rola mediatora / 306
- 16.4. Szczegółne aspekty prowadzenia mediacji rodzinnej / 307
 - 16.4.1. Standardy prowadzenia mediacji rodzinnej / 307
 - 16.4.2. Dziecko w mediacji / 309
 - 16.4.3. Bezpośredni udział dziecka w mediacjach – ryzyko i korzyści / 311
- 16.5. Porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej / 314
 - 16.5.1. Porozumienie rodzicielskie a rozwój mediacji / 315
 - 16.5.2. Porozumienie rodzicielskie – treść i moc obowiązująca / 315
- 16.6. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 317

Agnieszka Siedlecka-Andrychowicz

Rozdział 17. Mediacja w sprawach karnych / 321

- 17.1. Wstęp / 321
- 17.2. Mediacja w prawie europejskim / 323
- 17.3. Podstawy prawne mediacji w polskim procesie karnym / 324
- 17.4. Postanowienie o skierowaniu sprawy do postępowania mediacyjnego / 327
- 17.5. Mediator / 329
- 17.6. Przebieg postępowania mediacyjnego / 330
- 17.7. Wpływ mediacji na postępowanie karne / 331
- 17.8. Kwalifikowanie sprawy do postępowania mediacyjnego / 332
- 17.9. Podsumowanie / 333
- 17.10. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 335

Paweł Waszkiewicz

Rozdział 18. Mediacja w sprawach nieletnich / 339

- 18.1. Uwagi wstępne / 339
- 18.2. Wprowadzenie mediacji w sprawach nieletnich w prawie polskim / 342
- 18.3. Regulacje prawne / 343
- 18.4. Ocena mediacji w sprawach nieletnich i perspektywy jej rozwoju / 346
- 18.5. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 348

Magdalena Żurawska

Rozdział 19. Mediacja jako metoda rozwiązywania indywidualnych i zbiorowych sporów pracy / 351

- 19.1. Mediacja jako jedna z metod ugodowego likwidowania indywidualnych sporów z zakresu prawa pracy / 351
 - 19.1.1. Specyfika prawa pracy / 351
 - 19.1.2. Pojęcie indywidualnego sporu z zakresu prawa pracy / 352
 - 19.1.3. Metody likwidowania indywidualnych sporów z zakresu prawa pracy / 354
 - 19.1.4. Mediacja w sporach z zakresu prawa pracy – podstawa prawna / 355
 - 19.1.5. Doniosłość zasady ugodowego rozwiązywania sporów w sprawach z zakresu prawa pracy / 356
 - 19.1.6. Zalety mediacji dla stron stosunku pracy / 357
 - 19.1.7. Bariery dla stosowania mediacji w sprawach z zakresu prawa pracy / 358
- 19.2. Mediacja jako metoda rozwiązywania sporów zbiorowych / 360
 - 19.2.1. Pojęcie sporu zbiorowego – przedmiot, specyfika / 360
 - 19.2.2. Tryb rozwiązywania sporów zbiorowych – etapy / 363
- 19.3. Misje dobrej woli / 373
- 19.4. Konkluzje / 374
- 19.5. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 375

Agata Gójska

Rozdział 20. Mediacja w konfliktach społecznych / 379

- 20.1. Zagadnienia wstępne / 379
- 20.2. Główne wyzwania / 382
 - 20.2.1. Mapa konfliktu: kto z kim o czym będzie rozmawiał i co z tego wynika / 382
 - 20.2.2. Wiedza i pozycja ekspertów przy stole mediacyjnym, czyli kto wie najlepiej / 389
 - 20.2.3. Zasady (*ground rules*), czyli nie tylko o czym mowa, ale w jaki sposób / 392
 - 20.2.4. Organizacja pracy mediatora, czyli co dwie głowy, to nie jedna / 393
- 20.3. Konflikt społeczny a konflikt trudno rozwiązywalny, czyli gdy wydaje się, że wszystko pójdzie gładko / 394
- 20.4. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 396

Andrzej Szpor

Rozdział 21. Mediacja w prawie administracyjnym / 397

- 21.1. Uwagi wstępne / 397
- 21.2. Europejskie standardy rozwiązywania sporów administracyjnych / 399
- 21.3. Postępowanie mediacyjne przed sądami administracyjnymi w Polsce / 402
 - 21.3.1. Cele sądowoadministracyjnego postępowania mediacyjnego / 403
 - 21.3.2. Zakres spraw podlegających załatwieniu w postępowaniu mediacyjnym / 403
 - 21.3.3. Inicjowanie mediacji sądowoadministracyjnej / 404
 - 21.3.4. Prowadzący postępowanie mediacyjne / 405

- 21.3.5. Przebieg postępowania mediacyjnego / 406
- 21.3.6. Ustalenia w toku postępowania mediacyjnego / 406
- 21.3.7. Dalszy bieg postępowania sądowoadministracyjnego / 407
- 21.4. Ocena wprowadzenia mediacji sądowoadministracyjnych do polskiego prawa / 407
- 21.5. Perspektywy mediacji w prawie administracyjnym / 408
 - 21.5.1. Korzystanie z mediacji w postępowaniu administracyjnym / 410
 - 21.5.2. Perspektywy mediacji poza postępowaniem administracyjnym / 412
- 21.6. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 413

Michał Czapski

Rozdział 22. Mediacja w sporach akademickich / 417

- 22.1. Wstęp / 417
- 22.2. Spory akademickie / 418
- 22.3. Płaszczyzny konfliktów na uczelniach / 419
- 22.4. Spory, do jakich dochodzi na uczelniach / 420
- 22.5. Sposoby rozwiązywania sporów akademickich na polskich uczelniach / 421
- 22.6. Rozwiązywanie sporów akademickich za pomocą alternatywnych metod / 424
- 22.7. Młodsza siostra mediacji akademickiej / 427
- 22.8. Jak to się robi w...? / 427
- 22.9. Instytucja Ombudsmana (rzecznika akademickiego) w Polsce / 430
- 22.10. Podsumowanie / 432
- 22.11. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 433

Ewa Gmurzyńska

Rozdział 23. Mediacja a prawnicy / 435

- 23.1. Wprowadzenie / 435
- 23.2. Badania psychologiczne dotyczące osobowości prawników / 436
- 23.3. Prawo w mediacji / 439
- 23.4. Rola prawników w mediacji / 441
 - 23.4.1. Prawnicy jako pełnomocnicy stron w mediacji / 441
 - 23.4.2. Informowanie klientów o mediacji / 444
 - 23.4.3. Identyfikacja celów mediacji / 445
 - 23.4.4. Obiektywna ocena sprawy przed podjęciem decyzji o mediacji / 445
 - 23.4.5. Czas przystąpienia do mediacji / 445
 - 23.4.6. Wybór mediatora / 446
 - 23.4.7. Pomoc prawnika w przygotowaniu dokumentacji dla mediatora / 446
 - 23.4.8. Zapewnienie udziału właściwych osób / 447
 - 23.4.9. Przygotowanie planu mediacji / 447
 - 23.4.10. Przygotowanie klienta do mediacji / 447
 - 23.4.11. Udział w mediacji / 449
- 23.5. Zmiana podejścia do wykonywania zawodów prawniczych / 449
- 23.6. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 451

Stanisław Kordasiewicz

Rozdział 24. Przyszłość alternatywnych metod rozwiązywania konfliktów:

Online Dispute Resolution / 455

- 24.1. Definicja i klasyfikacje ODR / 455
- 24.2. Wybrane przykłady ODR / 456
 - 24.2.1. Square Trade / 456
 - 24.2.2. Smartsettle / 458
- 24.3. Zalety ODR / 459

- 24.3.1. Wygoda użytkowania / 459
- 24.3.2. Asynchroniczna komunikacja / 460
- 24.3.3. Niski koszt / 460
- 24.3.4. Rozwiązanie problemu różnych systemów prawnych stron / 460
- 24.3.5. Czas / 461
- 24.3.6. Inne / 461
- 24.4. Wyzwania ODR / 461
 - 24.4.1. Komunikacja pisemna / 461
 - 24.4.2. Brak wystarczających regulacji prawnych / 462
 - 24.4.3. Finansowanie / 462
 - 24.4.4. Ochrona prywatności i poufności / 462
 - 24.4.5. Kompetencje mediatorów / 463
 - 24.4.6. Kierunki rozwoju ODR / 464
- 24.5. Pytania i zagadnienia do dyskusji: / 465

Monika Stachura

Rozdział 25. Omówienie filmu *Kraken v. Kraken* / 469

- 25.1. Wprowadzenie do filmu i jego omówienia / 469
- 25.2. Co to jest mediacja i czemu służy przygotowanie do mediacji? / 470
- 25.3. Jaka jest rola mediatora na poszczególnych etapach mediacji? / 471
 - 25.3.1. Jaką funkcję w mediacji spełnia ustalenie przebiegu mediacji? / 471
 - 25.3.2. Czemu służy ustalenie spraw porządkowych w mediacji? / 472
 - 25.3.3. Monolog czy dialog mediatora? / 472
- 25.4. Kto zaczyna w mediacji? / 473
- 25.5. Czemu służy ustalenie kwestii? / 474
- 25.6. W jaki sposób w mediacji realizowana jest zasada dobrowolności? / 474
- 25.7. Jak w mediacji realizowana jest zasada bezstronności? / 475
- 25.8. W jaki sposób mediator czuwa efektywnie nad przebiegiem mediacji? / 475
- 25.9. W jaki sposób mediator ukierunkowuje uczestników mediacji na wypracowanie satysfakcjonującego ich rozwiązania? / 476
- 25.10. Po jakie narzędzia sięga mediator? / 476
 - 25.10.1. Do czego i kiedy mediator wykorzystuje podsumowania? / 476
 - 25.10.2. Jaki cel spełnia dowartościowanie w mediacji? / 477
 - 25.10.3. W jaki sposób mediator wykorzystuje pytania otwarte? / 478
 - 25.10.4. Jak i kiedy mediator parafrazuje? / 479
- 25.11. Jakie narzędzia służą mediatorowi do zbadania możliwości zawarcia ugody i jej realnego wykonania? / 480
- 25.12. Po jakie narzędzia mediator sięga w celu zmotywowania uczestników do kontynuowania negocjacji? / 480
- 25.13. Jakie znaczenie w mediacji ma język stosowany przez mediatora? / 481
- 25.14. W jaki sposób mediator radzi sobie z emocjami? / 482
- 25.15. Czemu służą spotkania na osobności (spotkania indywidualne)? / 483
- 25.16. Jaką rolę w mediacji odgrywają prawnicy i strony? / 484
- 25.17. Czy mediator może proponować rozwiązania? / 486
- 25.18. Zakończenie / 486
- 25.19. Pytania i zagadnienia do dyskusji / 487

O AUTORACH / 489